

Kuluttajat, Teillä on valta!

Ihmiselämää hallitsee taloudellinen elämä.

Taloudellista elämää hallitsee **kulutus.**

Kirjoittanut

A. F. TANNER.

Helsinki, 1907.

Hinta 25 penniä.

Johdanto.

Ihmiselämän muodostaa kaikki ne ominaisuudet, tilat, suhteet ja muutokset, joihin ihminen joko itse joutuu tai joita hän on muihin olijoihin aiheuttamassa. Elämää muodostavia yksityisiä osasia nimitämme elämänilmiöiksi. Elämänilmiöitä on siis neljää päälajia: ominaisuuksia, tiloja, suhteita ja näiden kaikkien muutoksia. Sarja toisiaan seuraavia muutoksia on *tapahduma*. *Toiminta* on tapahtumiin syynä oleminen.

Kärsijään nähden jaamme elämänilmiöt passiivisiin ja aktiivisiin. Passiivisia ilmiöitä ovat ne ominaisuudet, tilat, suhteet ja muutokset, joihin ihminen itse joutuu; aktiivisia, joita hän on muihin olijoihin aiheuttamassa. Passiivisia ilmiöitä kutsumme *elämänvaiheiksi*, aktiivisia *teoiksi*. Elämänilmiöt voimme vielä jakaa fysiologisiin ja psyykkillis-eetillisiin. Fysiologisia ovat ne ilmiöt, jotka muodostavat ruumiin elämän. Psyykkillis-eetillisiä ovat tajunnan s. o. mielikuvan, tunteiden ja pyrkimysten, ynnä teon ilmiöt.

Kaikki ihmiselämän ilmiöt vaikuttavat suoraan tai kauvempaa sekä itseensä asianomaiseen että toisiinkin ihmisiin. Jokaisessa ihmiselämän vaiheessa ja teossa erotamme siten yksilöllisen ja yhteisen puolen. Yksilöllisen puolen näemme silloin, kun pidämme silmällä ilmiön vaikutusta asianomaiseen itseensä; yhteisen puolen, katsellessa sen vaikutusta muihin ihmisiin. Toisissa vaiheissa ja teoissa on yksilöllinen, toisissa taas yhteinen puoli vahvempi, saattavat tietysti olla yhtä vahvojakin. Yhteiseksi nimitämme elämän yhtä puolta sen

vuoksi, että vaikutukset silloin yhdistävät ikäänkuin langoilla ihmiset toisiinsa, niin että mikä tuntuu yhdelle, tuntuu heikommin tai vahvemmin ja enemmän tai myöhemmin toisillekin ihmisille.

Ihmisten parissa eläessämme me siis alituisesti vaikutamme muihin ja otamme vastaan muitten vaikutuksia. Kun ei kukaan ihminen edes voi tulla olemaan enemmän kuin jatkaakaan olemassa oloaan ilman muitten ihmisten vaikutusta, niin näemme että koko ihmiskunta on kietoutunut elämän vuorovaikutukseen. Tämä vuorovaikutus on eri suuri eri ihmisten välillä. Se riippuu siitä, miten paljon ja millä tavalla yksilöt voivat kohdata toisiaan tai toistensa ympäristöön painamia jälkiä. Tämän määrää taas ihmisten olinpaikkain läheisyys, kulkuneuvot, kieli ja ajatusten vaihdon helpous, j. n. e. Kun nämä keskinäisen kosketuksen määrääjät ovat erisuuruisia eri yksilöitten välillä, niin toiset ihmiset ovat keskenänsä enemmän, toiset vähemmän vuorovaikutuksessa. Täten syntyy siis yhteiselämä-ryhmiä, laajempia ja pienempiä. Koko kansan yhteiselämää kutsumme yhteiskunnalliseksi elämäksi. Yhteiskunta on siis kansa, katsottuna keskinäisen vuorovaikutuksen kannalta. Kansa itse on suurimmaksi osaksi tämmöisen vuosisatoja kestäneen vuorovaikutuksen tulos. Kansa, näet, on samalla alueella asuva ihmiskunnan osa, joka polveutuu enemmän tai vähemmän samasta kantaryhmästä ja jolla on sama kieli, laitokset, tavat ja menneiden aikain perimykset, — kaikki vietetyn yhteiselämän seurauksia.

Yhteiskunnallinen elämä muodostuu erilaiseksi eri kansoilla ja eri aikoina. Tämä erilaisuus on tuloksena alueen luonnonsuhteista, väestön laadusta, toisten kansain vaikutuksesta ja edellisten aikain eletystä elämästä. Niin syntyy eri yhteiskuntamuotoja. Kehitykseensä nähden voimme esim. erottaa: metsäläis- (villi-),

raakalais- (barbaari-) ja sivistys- (kulttuuri)-yhteiskuntia.

Ihmisten mahdollisuudesta vaikuttaa yhteiskunnallisiin suhteisiin, on olemassa kaksi eri käsitystä. Eräs tutkimussuunta, klassilliset eli liberaalit, ovat kieltäneet tämän mahdollisuuden. He selittävät, että yhteiskunnalliset ilmiöt noudattavat määrättyjä lakeja, joita ihminen voi muuttaa yhtä vähän kuin luonnon lakeja. Tästä päättävät he, että yhteiskunnallisiin asioihin nähdessä ihmisen on paras noudattaa sääntöä, „antaa asiain mennä omaa menoa.” Kieltämättä hallitsevat yhteiskunnallisiakin ilmiöitä syyn ja seurauksen laki ynnä muut säännönmukaisuudet, muutoinhan niissä ei olisi järjestystä lainkaan ja olisi aivan mahdotonta sanoa niistä jotain yleispätevää; mutta siitä ei suinkaan seuraa, että yhteiskuntaan ei voisi ollenkaan vaikuttaa. Kuten jokapäiväinen kokemuksemme selvästi todistaa, ottaa ihminen yhä enemmän ja enemmän luontoakin herruutensa alle. Samoin on tarkaavalle helposti vaarintotettavana yksilöiden ja yksilöryhmien vaikutukset yhteiskunnallisiinkin ilmiöihin. Pidämme siis todistettuna, että on mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskuntaelämään. Kun yhteiskunnalliset ilmiöt ovat lain mukaisia, täytyy vain tämän vaikutuksen tapahtua oikealla tavalla, s. o. näiden asiain luonnosta johtuvain lakien mukaisesti, jos mieli saada haluttuja tuloksia.

Yhteiskunnallisen elämän merkitystä yksilön elämälle on käsitetty kahdella äärimmäisyyteen menevällä tavalla. Toista äärimmäisyyttä edustavat individualistit, toista kollektivistit. Edelliset selittävät että kunkin ihmisen elämä on semmoinen, jommoiseksi hän sen itse tekee: kukin on oman onnensa seppä. Jos ihminen on juoppo, köyhä, tietämätön, epäsiiveellinen, rikoksellinen j. n. e., tai näiden vastakohta, niin se on kaikki hänen oma syynsä tai ansionsa. Kollektivistit selittä-

vät taas että ihmisellä yksilö-olentona ei ole ansioita eikä syitäkään. Kaikki on olosuhteiden, joko luonnon tai yhteiskunnallisten olosuhteiden syy. Yhteiskunta ja luonto tekee ihmisen semmoiseksi tai tämmöiseksi. Näissä kummassakin katselutavassa on sekä totta että liijoittelua. Totta kyllä että yhteiskunnallisten olosuhteiden vaikutus on hämmästyttävän suuri, niin että siihen puoleen erittäin huomionsa suuntaavan on helppo luulla sitä ihmiselämän ainoaksi tekijäksi. Mutta vähän huolellisemmalla tarkastuksella jo voi nähdä, että ihmiselle itselleenkin jää sijaa vaikuttaa elämäänsä ja itse tarkastaa ja johonkin määrään määrätä häneen sattuvain vaikutusten laatua, siis suurempi tai vähempi kontrolloerausvalta ja valinnan valta. Siis vaikka myönnämmekin yhteiskunnallisten olosuhteiden suuren merkityksen yksilölliselle elämälle, on totuus kuitenkin löydettävä näiden molempain katsantotapain keskiväliltä. Tietystikin niin käsittäen että yhteiskunnalliset olosuhteet monin verroin enemmän määräävät minkälainen joku yksilö on, kuin mitä yksilö voi määrätä minkälainen yhteiskunta on.

Yhteiskunnallinen elämä ilmenee kolmessa päämuodossa: sosiaalisessa, valtiollisessa (poliittisessa) ja taloudellisessa (ekonoomisessa) muodossa. Tämän mukaan jakautuu yhteiskunnalliset tieteet ensiksi sosiologiaan, yhteiskunta- eli paremmin sanoen kuntatieteeseen, joka tutkii yhteiskunnan sosiaalisia ilmiöitä. Toiseksi politiikkaan eli valtiotieteeseen, jonka tutkimus-esineenä ovat valtiolliset asiat, ja kolmanneksi ekonomiaan eli taloustieteeseen, jonka tutkimusalana on hyvyydet.

Sana sosiaalinen ei siis merkitse samaa kuin yhteiskunnallinen, kuten usein sekoitetaan. Sosiaalisilla asioilla tarkoitamme kaikkia niitä yhteiskunnallisia asioita, jotka eivät ole valtiollisia eikä taloudellisia.

Taloudelliset asiat ovat helpot tuntea siitä, että ne käsittelevät hyvyiksi s. o. hyödykkeitä ja palveluksia. Mutta mitä on käsitettävä valtiollisilla asioilla, on vielä aika sotkeuksissa useissa valtiota selittävässä oppikirjoissakin ja tietysti vielä enemmän tavallisissa kirjoituksissa, keskusteluissa ja puheissa. Tarkkapiirteisyys käsitteiden suhteen on luonnollisesti yhteiskuntatieteittenkin alalla yhtä tärkeätä kuin muittenkin tieteitten aloilla.

Valtiollisiksi asioiksi me luemme kaiken sen, minkä valtio sisältää tai toimittaa, joko itse välittömästi tai välillisesti s. o. asianomaisten organiensa (elimien), virkamiestensä kautta. Kaikkia asioita, jotka eivät ole valtiollisia, on tapana kutsua yksityisiksi asioiksi. Yksityinen asia ei kuitenkaan ole samaa kuin yksilöllinen. Yksityinen asia voi silti olla yhteiskunnallinen asia, vaikka se ei ole valtiollinen asia. Yksityisiä asioita nimitetään usein myöskin vapaan sopimuksen asioiksi, joiden vastakohtana valtiollisia asioita katsellaan velvoittaviksi s. o. jossakin katsannossa pakollisiksi.

Yhteiskunnallisia ja valtiollisia asioita usein myös sekoitetaan. Näitten käsitteiden suhde toisiinsa on se, että kaikki valtiolliset asiat ovat aina yhteiskunnallisia asioita, mutta eivät kaikki yhteiskunnalliset asiat ole valtiollisia. Valtio on näet yhteisten asiain hoitamista varten järjestynyt yhteiskunta, jolla on täysi itsemääräämisvalta, suvereniteetti.

Yhteiskunnallisten asiain tunteminen on jokaiselle ihmiselle peräti tärkeätä kahdesta syystä. Ensiksikin tarvitsee meidän tietää näitä asioita, koska ne muodostavat meidän lähes mahtavimman tekijämme, joka meitä yhäti muodostelee ja meidän elämäämme määräälee semmoiseksi tai tämmöiseksi. Toiseksi tuntematta yhteiskunnan rakennetta ja elämää ja niitä lakeja ja säännönmukaisuuksia, joitten alaisia yhteiskunnalli-

set ilmiöt ovat, emme voi vaikuttaa yhteiskunnallisiin oloihin kuin umpimähkään. On siis haikeasti valitettava ettei yhteiskunnallisia tietoja jaeta kouluissamme erityisenä oppiaineena, että on kova puute kirjallisuudesta tällä alalla, ja vaikka viime aikoina suurten yhteiskunnallisten uudistusvaatimusten kanssa onkin virinnyt ennen kuulumaton yhteiskunnallisten asiain harrastus, niin ei silti ole yhteiskunnalliset tieteet joutuneet yhtä innokkaan tutkimuksen alaisiksi.

Mikä osa taloudellisella puolella on yhteiskunnallisissa ja ylipäänsä ihmiselämässä, on aikojen kuluessa ja vieläkin varsin vähän oikein tajuttu. Sille löytyy selityksensä. Taloudelliseen työhön liittyy näet suurempi tai vähempi määrä vaivannäköä. Siitä on luonnollisena seurauksena, että jokainen koettaa vapautua taloudellisesta työstä. Kyvykkäimmille se tietysti enimmäin onnistuu. Kun nämä onnistuneet ovat varsinaisesti ne, jotka voivat antautua suuremmassa määrässä tutkimuksiin, eivät he voineet nähdä mitään merkittävän tärkeää halveksimassaan taloudellisessa elämässä, jotta olisi vaikutusta ihmiselämään ja sen erilaisiin suhteisiin.

Kaksi yhteiskunta katsomusta esiintyvät kyseessä olevassa katsannossa selittämään yhteiskunnallisen kehityksen kulkua. Nämä ovat idealistinen ja materialistinen yhteiskuntakatsomus. Idealistisen yhteiskuntakatsomuksen mukaan ovat ne aatteet, ideat, ja ihanteet, ideaalit, joita historian suuret miehet ovat keksineet ja julistaneet, olleet yhteiskunnallisen elämän kehityksen pääaiheuttajia. Materialistinen yhteiskuntakatsomus taas näkee, että tämän kehityksen perustus on haettava taloudellisissa oloissa. Sen mukaan siis ihmiselämää hallitsee taloudellinen elämä. Tuekseen tämä katsomus viittaa siihen tosiasiaan, että suurille kehityskausille, nimittäin metsäläis-, raakalais- ja sivistyskausille

siirtyminen on tapahtunut aina taloudellisen edistymisen jälkeen. Kun tuotanto kohosi pelkästä keräävästä tuotannosta pyydystäväksi (kalastus, linnustus, metsästys), joudumme kehityksessäkkin metsäläiskaudelta raakalaiskaudelle ja taas tuotannon paratessa kasvattavaksi tuotannoksi (karjanhoito, maanviljelys), on kehitysikin astunut sivistyskaudelle. Ja onhan se yleensä ollut huomattavana, että mikäli taloudellinen hyvinvointi on jollakin kansalla, sikäli henkistemmänkin elämän ilmaukset ovat monipuolisempia ja korkeampia. Että kansan syvien rivien sivistyksellinen elämä ei ole päässyt vieläkin korkeammalle kohoomaan, ei siihen suinkaan voi olla syynä se, ettei muka oltaisi niin kehityskykyistä kuin n. k. sivistynyt luokka, vaan taloudellinen orjuutus kahlehtii pyrkivää henkeä. Jokapäiväinen kokemus vielä lisäksi todistaa, että yleensä vain taloudellisesti hyvinvoivat yksilöt saattavat hankkia itselleen ja lapsilleen suuremman kehitysmäärän. Kaikki siis tosiasioita puolustamaan väitettä, että henkinen kehityksemme on riippuvainen taloudellisesta tilasta, s. o. kansan talous on katsottava siksi pohjaksi ja edellytykseksi, jolle kansan kehitys perustuu.

Materialistista yhteiskuntakatsomusta ei nyt kuitenkaan ole käsitettävä niin yksipuolisesti, ettei oikeilla aatteilla ja hyvillä ihanteilla olisi lainkaan vaikutusta taloudellisen elämän kohoamiseen. Kieltämättä niillä sitä on ja eritotenkin jos nämä aatteet ja ihanteet koskevat taloudellisia suhteita. Tämän seikan myöntäminen ei kuitenkaan vähennä sen väitteemme arvoa, että ihmiselämää hallitsee taloudellinen elämä. Se merkitsee, että kaikkein tehokkaimmin voimme vaikuttaa kansan elämään sen taloudellisen elämän kautta. Tutustuikaamme tähän nyt pääpiirteissään semmoisena kuin taloudellinen elämä näyttäytyy kehittyneemmässä muodossaan meidän aikana.

Ensimmäinen osa.

Taloustieteellisiä esitietoja.

Kuvailevaa taloustiedettä.

Tarve.

Jos terve, säännöllisessä tilassa oleva ihminen ei esim. puoleen päivään ole syönyt, niin on hänessä herännyt vaatimus nauttimaan ruokaa. Jos joku on istunut kauvemman aikaa, on hänessä ilmaantunut vaatimus liikkumaan. Kun taas on 16—20 tuntia yhtämittaa valvonut, huomaa hän itsessään huutavan vaatimuksen saada nukkua. Onko jollakin ollut elämä pitemmän aikaa yhtä ja samaa, niin saattaa syntyä vaatimus vaihteluun. Joka on jonkun verran saanut tietää, voi huomata vaatimusta lisäämään tietojaan. Verrattain alkuperäisellä asteella olevilla on jo kauneudellisiakin vaatimuksia, raakalaiset esim. koristelevat jo itseään. Lisäksi mainittakoon hovin vaatimuksia, monenmoisia mukavuusvaatimuksia, tavoista syntyneitä vaatimuksia, matkimisesta johtuvia vaatimuksia j. n. e.

Näitä erilaisia vaatimuksia nimitämme taloustieteessä tarpeiksi.

Tarve on meissä herännyt vaatimus.

Tarpeemme ovat joko ruumiillisia tai henkisiä. Esimerkkejä ruumiillisista tarpeista ovat: ravinnon tarve, levon tarve, liikkumisen tarve; esimerkkejä henkisistä tarpeista ovat kauneuden tarve, tiedon tarve, ilon tarve.

Alkuperäänsä nähden ovat tarpeemme joko syntyperäisiä tahi saavutettuja. Esimerkkejä edellisestä:

ravinnon, tiedon j. n. e. tarve; jälkimäisestä; kahvin, polkupyörän tarve.

Voimakkuudeltaan eroavat tarpeet suuresti toisistaan niitä aiheuttavan tunnemäärän mukaan: verrattakoon esim. siveystarvetta ja itsesäilytystarvetta; edellinen tarve on paljon miedompi, jälkimäinen on lähes vastustamaton, pakoittava.

Tyydytys.

Tyydytyslaitos. Tyydyke. Tyydyttäjä.

Kun ihmisessä on herännyt edellisessä luvussa puhuttuja tarpeita, joko sitte „tositarpeita” tai kuviteltuja, ei ihminen näihin tarpeiksi kutsuttuihin vaatimuksiin vain ristissä käsin vastaa: vai niin, mutta hän rupee niiden johdosta toimimaan. Esim. kun meillä on ravinnon tarve, niin syömme, jos on unen tarve, niin me paneudumme vuoteelle, lämpöä tarvitessa puemme päällemme turkin tai poltamme puita, tiedon tarve vie opetuksen kuuntelemiseen, hovin tarve saa meidät menemään teatteriin j. n. e. Näitä erilaisia toimenpiteitä: syömistä, pukeutumista, lämmittämistä j. n. e. sanomme taloustieteessä tyydytykseksi.

Tyydytys on tarpeiden täyttämistä.

Tyydytyksessä voimme erottaa kolme huomattavaa: tyydytyslaitoksen, tyydykkeen ja tyydyttäjän.

Tyydytyslaitokseksi nimitämme sitä paikkaa ja niitä rakennuksia, joissa tyydytys toimitetaan, ja niitä tyydytyskaluja, joita siinä käytetään. Tyydytyslaitoksia ovat koti, kuppila, taidemuseo, konserttisali, hotelli, kapakka j. n. e.

Tyydytyskaluja, joilla tyydytystä toimitetaan, ovat pöytä, lautanen, kahveli, lusikka j. n. e.

Tyydyke.

Tarpeitaan tyydyttääkseen käyttää ihminen joukon erilaisia kappaleita ja toisten ihmisten erilaisia työapuja. Esimerkkejä: sammuttaakseen ravinnon tarvettaan, ihminen syö leipää, potattia, kalaa j. n. e.; tyydyttääkseen lämmön tarvettaan pitää hän takkia, housuja, hameita, tai polttaa halkoja; levon tarvetta vaimentaakseen käyttää hän sänkyä, patjaa, peittoa; tiedon tarvettaan tyydyttääkseen kuuntelee hän ehkä opetusta, liikkuaakseen käyttää ajuria, parantuakseen turvautuu hän lääkärinapuun ja hovin tarvettaan tyydyttääkseen katsoo teatterinäytäntöä.

Nämä kappaleet: leipä, potatti, kala, takki, housut, hame, halot, sänky, patja, peitto, sekä työavut: opetus, ajurinapu, lääkärinapu, näyttely, kutsutaan taloustieteessä tyydykkeiksi.

Tyydyke on siis kappale tai työapu, jota ihminen käyttää tarpeitansa tyydyttääkseen.

Ravikkeiksi nimitämme semmoisia tyydykkeitä, joita ihminen käyttää ravintotarpeeseensa, kuten leipää, lihaa, voita j. n. e. *Virvokkeita* ovat tyydykkeet, joita käytetään pääasiallisesti nestemääränsä takia. Maistikkeiksi kutsumme tyydykkeitä, joita käytämme makunsa vuoksi. Kiihokkeita ovat aineet, joilla tyydytetään hermojen (ja muiden elinten) toimintatarvetta.

Tyydyttäjä.

Ihmistä tyydytyksen tekijänä kutsuu taloustiede tyydyttäjäksi. Tyydyttäjiä ovat siis syöjä, juoja, istuja, kävelijä, pukeutunut s. o. vaatteiden käyttäjä.

kylpijä, lukija, teatterissa kävijä, matkustaja, nukkuja, juopottelija j. n. e.

Kun meillä jokaisella on tarpeita ja niitä tyydytämme, niin olemme siis kaikki tyydyttäjiä, tyydykkeiden käyttäjiä.

Palvelus.

Jo maailmaan tullessa, emon ruumiista erotessa, tarvitsemme apua, kätilönapua. Sitte on meidän saatava hoitoa, ruokkimista, lääkärinhoitoa, ristimistä, jos vanhemmat sitäkin luulevat tarvittavan, kasvatusta, opetusta, kantelemisia, huvittajia, vartijoita j. n. e. Nämä työavut muodostavat taloudessa oman ryhmänsä tyydykkeitä, joita kutsutaan palveluksiksi.

Palvelus on työapu, jota me käytämme tarpeidemme tyydyttämiseksi.

Näissä työavuuissa kohdistuu työ suoraan meille, ruumiillemme tai hengellemme, eikä välillisesti, s. o. työ ei ole ensin suoritettu jollekulle kappaleelle ja sitte vasta joutuisi meidän hyödyksemme.

Palvelukset voidaan jakaa kahteen ryhmään: henkisiin ja ruumiillisiin. Ruumiillisia palveluksia ovat ne palvelukset, jotka pääasiana tarkoittavat vaikuttaa ruumiiseen ja sen elämään. Henkisiksi kutsumme palveluksia, jotka on toimitettu pitäen silmällä seurauksia henkiseen elämäämme. Esimerkkejä ruumiillisista palveluksista ovat edellä luetelluista kätilöapu, hoito, ruokkiminen, lääkärinhoito, kanteleminen, vartijoiminen. Esimerkkeinä henkisistä palveluksista on luetelluista ristiminen, kasvatus, opetus, huvitus.

Palvelustoimituksissa erotamme taloustieteessä palveluslaitoksen, palveltavan ja palvelustyön.

Palveluslaitoksia ovat sairaala, lastenkoti, sauna, koulu, kirkko, teatteri, poliisikamari, raastupa, se-

naatti, yliopisto, toimisto, yhdistyksen huoneisto, parturitupa j. n. e.

Palveluslaitoksen muodostaa paikka, rakennukset, palveluskalut, jopa joskus koneet ja luonnonvoimat, joita palveluksessa käytetään. Lääkärikalut, instrumentit, sairausvuoteet, saippua, pesuriepu, kirjat, torvet, kahleet, hautauslapiot j. n. e. ovat erilaisia palveluskaluja.

Palveluseläiminä mainittakoon pika-ajurin hevonen, vahtikoira, marakatti posetiivinsoitajalla.

Koneita on palveluksessa esim. ihmisten kuljettamiseen käytettävissä laitoksissa höyry- ja sähkökoneet.

Palveluksen vastaanottajaa nimitämme palvelavaksi, esim. potilas, oppilas, kylpyvieras, vanki, kirkkomies, riitapuolet, teatteriyleisö, ruumis(kuollut) j. n. e.

Palvelustyöllä tarkoitetaan niiden muutosten aikaansaamisyritystä, joita palveltava luulee itsessään tarvittavan. Palvelustyössä erotamme tekijän, ajan ja työnjaon.

Palvelustyöntekijää sanomme taloustieteessä palvelijaksi. Palvelijoita ovat lääkärit, kylvettäjät, parturit, pika-ajurit, papit, poliisit, senaattorit, hallitsijat, näyttelijät, lukkarit, puhujat j. n. e.

Palvelijan taloudellisilla ominaisuuksilla tarkoitetaan semmoisia palvelijan ominaisuuksia, joilla on merkitystä palveluksessa. Tällöisiä ominaisuuksia on: työkyky, ammattitaito ja työhalu. Jos palvelija on ruumiillisesti siinä kunnossa että hän voi hyvin työskennellä palveluslaitoksessa, sanomme että hän on työkykyinen.

Kun palvelijalla on tietoja ammattialallaan ja osaa tehdä työtään ja on taipumuksen tai harjoitusten kautta saavuttanut tottumusta siinä, sanomme silloin palvelijalla olevan ammatitaitoa.

Palvelijassa olevaa suurempaa tai vähempää miellisuutta tai vastenmielisyyttä työskentelemään taloudellisella alallaan kutsumme työhaluksi eli ahkeruudeksi.

Palvelusajalla tarkoitetaan aikaa, jonka palveluksen antaminen ottaa. Sitä mitataan työtunneilla ja työpäivillä. Normaalityöpäivällä tarkoitetaan työpäivää, joka työtuntiinsa nähden katsotaan yleisesti tavoiteltavaksi.

Tekijällisellä työnjaolla ymmärrämme yleensä sitä työjärjestystä, että saman taloudellisen toimituksen suorittavat kaksi tai useampi tekijä, toimittaen kukin erilaisen tehtävän, ja että vasta näiden yhteistyöllä tulee palvelus (tai hyödyke) valmiiksi.

Palveluksessa esiintyvää tällaista työnjakoa sanomme palvelukselliseksi työnjakoiksi. Esimerkkejä: Jumalanpalveluksessa eri mies saarnaa, eri veisaa, eri rahat kantaa; opetuksessa eri palvelija opettaa piirrustusta, eri käsitöitä, eri kasvitiedettä, eri esperantoa (yleiskieltä) j. n. e.; tai näytelmässä, jossa osat ovat eri näyttelijöillä, s. o. palvelijoilla.

Nautinto.

Palveluksien hyväkseen käyttämistä, esim. lääkärin käyttämistä, opetuksen kuuntelemista, ajurin käyttämistä, näyttelyn katsomista, saunassa käymistä j. n. e. kutsutaan tauloustieteessä nautinnoksi. Nautinto on palveluksella tarpeensa tyydyttämistä.

Nautinnossa on huomattava samoin kuin tyydytyksessäkin nautintolaitos, palvelus, jota nautitaan ja nautintotyö.

Nautintolaitos on tyydytyslaitos, jossa palveluksia käytämme tarpeidemme tyydyttämiseksi. Hyvin usein

tämä paikka onkin itse palveluslaitos, kuten esim. sairaala, lastenkoti, sauna, koulu, parturitupa ja niin edespäin, vaan ei aina. Kotiinsa voi myöskin kutsua palvelijan esim. lääkärin, soittotaiteilijan, opettajan, se on tekijöitä eri palveluslaitoksista, ja silloin on koti nautintolaitos, vaan ei palveluslaitos, palvelijat kun ovat vain tilapäisesti apuansa täällä antamassa.

Naudittavana tyydykkeenä on palvelus. Tarpeitansa tyydyttäjää nautinnossa sanomme nauttijaksi.

Hyödyke.

Tyydykkeistä puhuttaessa tuli mainittua, kuinka elääkseen, mukavuudekseen ja huvikseen ihminen tarvitsee tai ainakin luulee tarvitsevansa joukon erilaisia tavaroita, esim. ruokaa, vaatteita, taloja, huonekaluja, kulkuneuvoja, kirjoja j. n. e. Paitsi näitä kappaleita, joita nimitimme tyydykkeiksi, luulemme vielä tarvitsevamme tyydytyskaluja (ks. Tyydytys!) ja suuren joukon erilaisia kappaleita molempien yllä mainittujen kappaleiden hankkimista, liikuttelemista, säilyttelemistä y. m. varten. Kaikkia näitä erilaisia kappaleita, joita ihminen luulee tarvitsevansa käyttää johonkin tarkoitukseensa, kutsumme taloustieteessä hyödykkeiksi.

Hyödyke on siis mikä tahansa kappale, jota ihminen luulee tarvitsevansa.

Hyödykkeitä ovat siis tyydykkeet, esim. leipä, housut, kirja, penkki, keppi j. n. e.; tyydytyskalut esim. lusikka, lautanen j. n. e.; palveluskalut kuten siunauslappio hautausta toimittavalla papilla tai kuulotorvi, stetoskooppi, lääkäriillä; työkalut esim. kirves, saha j. n. e.; rakennukset kuten talo, koulu j. n. e.; koneet esim. höyrykone, kehruukone j. n. e.; raakaaineet esim. marmori, puu j. n. e.; ynnä muut.

Hyvyys.

Hyödykkeitä ja palveluksia kutsumme yhteisellä nimellä taloudellisiksi hyvyyksiksi.

Erotus hyödykkeen ja palveluksen välillä on siinä, että hyödykkeet ovat käsin kosketeltavia kappaleita, palvelukset suoranaisia töitä meille.

Kulutus.

Leipää, kalaa, lihaa y. m. ravikkeita syödään. Vettä, kaljaa, limonaattia juodaan. Vaatteita pidetään. Kirjoja, huonekaluja, työkaluja käytetään. Syömistä, juomista, pitämistä ja käyttämistä kutsumme taloustieteessä kulutukseksi.

Kulutus on hyödykkeiden käyttämistä.

Erästä lajia kulutusta nimitämme tyydykkeelliseksi kulutukseksi. Se on kappalten käyttämistä tarpeidemme tyydyttämiseksi. Tyydykkeellinen kulutus ynnä nautinto s. o. palveluksien käyttäminen, muodostavat yhteensä juuri tyydytyksen. Kulutuksessa on meillä tutkimusta varten erotettava kulutuslaitos, kulutettava ja kulutus työ. Tyydykkeellisiä kulutuslaitoksia ovat ne tyydytyslaitokset, joissa käytetään kappaleita, ja joita tyydytyksestä puhuttaissa olemme luetelleet kuppilan, hotellin, lukusalin, kodin y. m. Kaikki taloudelliset laitokset ovat siihen nähden kulutuslaitoksia, että ne itse kuluvat, s. o. että niissä kuluu käytettävät rakennukset, koneet ja työkalut.

Kulutettavia ovat erilaiset hyödykkeet.

Kulutustyössä sanomme taloustieteessä kulutuksen tekijää kuluttajaksi. Kuluttajoina ovat kaikki ihmiset sivistyskansoissa jo kohta syntymästään asti aina hautaan saakka.

Jakaminen.

Kauppapuodeissa, myymälöissä, apteekeissa j. n. e. *annetaan* hyökykeitä ihmisille käytettäväksi, kulutettaviksi. Tätä antamistoimitusta nimitämme me jakamiseksi. Toiset tutkijat sanovat tätä toimitusta vaihdoksi. Jokapäiväisessä puheessa on sillä nimenä myyminen. Samoin kuin tyydytyksessä, on tässäkin taloudellisessa perustoimituksessa tutkiessa huomattava jakamislaitos, jaettava ja jakamistyö. Jakamislaitoksia ovat ruoka-kauppa, maitokauppa, sekatarvikauppa, vesimyymä, hattumyymä, apteekki, torikauppa j. n. e.

Myymäloiksi, butiikeiksi nimitämme pienempiä jakamislaitoksia, jotka ovat tuotantolaisten kanssa yhteydessä, usein samassa huoneessakin, verhoseinällä vain siitä erotettu. Kaupaksi nimitämme jakamislaitosta, jonka yhteydessä ei ole tuotantolaitosta. Jakamislaitoksia, jotka eivät anna ihmisille hyödykeitä suoraan käytettäväksi, vaan toisille, joiden kautta me ne vasta sitte saamme, sanotaan tukkukaupoiksi. Jakamislaitoksissa tarvitaan käyttää käärepaperia, pussia, astioita, saksia, mittoja, kauhoja, veitsiä, tiskiä, poraspuita j. n. e. Näitä kutsumme taloustieteessä jakamiskaluiksi eli -välineiksi. Jakamistyössä huomaamme tekijän, ajan ja työjaon. Tekijää nimitämme taloustieteessä jakajaksi; semmoisia ovat ruokakauppias, kenkäkauppias, halkokauppias, kaupusteleva tattari j. n. e. Jakajan taloudellisia ominaisuuksia ovat työkyky, ammattitaito ja työhalu eli ahkeruus. Työ aikaa katsellessa otamme huomioon työtunnin. Normaali työpäivä on työpäivä joka työtuntiansa luvussa asetetaan malliksi. Työjaolla tässä tarkoitetaan sitä, että jakamislaitoksessa erilaisia tehtäviä kuten johtoa, kirjanpitoa, rahojen käsittelyä, ulkolähettyksiä, kääretyötä, tiskityötä, j. n. e. hoitavat eri henkilöt.

Säilytys.

Potattia pidetään talven yli kuopassa ett'eivät pilaantuisi. Jauhoja, lihoja, kaloja y. m. ruokatavaroita säilytetään ruokakammioissa, aitoissa, kellareissa ett'eivät turmeltuisi eivätkä häviäisi. Rahoja ja kalleuksia talletetaan holveissa. Tavaroita pidetään varastohuoneissa, makasiineissa tai kaupppapapudin hyllyillä ostajia odottamassa. Tätä hyödykkeiden lyhyempi- tai pitempiaikaista tallella pitämistä kutsumme taloustieteessä säilytykseksi. Säilytyksessä on varteen otettavaa säilytyslaitos, säilytettävä ja työ.

Säilytyslaitokseen kuuluu paikka, rakennukset, säilytyskalut, koneet ja säilytysaineet. Säilytysneuvoja ovat tynnörit, laatikot, pullot, kaapit, orret j. n. e. Säilytysaineina mainittakoon suola, sokeri, salpeeteri, jää, naftooli, alkohooli y. m. Säilytys tapoja on kuivaus, suolaaminen, sokeroiminen, savustus, kannuttaminen, jäähdyttäminen, lukitseminen, ripustaminen, aitaaminen, vartioiminen. Säilytyslaitoksia ovat kuoppa, vaja, aitta, makasiini.

Säilytettävä on hyödyke. Sen pilaantuvaisuus ja miten kerkkäästi eläimet sitä haluavat on säilytystoimitukselle merkityksestä.

Säilytystyössä on erotettava tekijä, jota kutsutaan säilyttäjäksi, työaika ja työnjako. Säilyttäjän, työajan ja työnjaon suhteen on samaa sanottava kuin jakamisessakin.

Kuljetus.

Hyödykkeitä usein tarvitsee siirtää paikasta toiseen. Esim. sienet kerättyä ehkä viedään kaupunkiin, potatteja tuodaan Virosta Suomeen, puutavaraa viedään täältä Saksaan j. n. e. Tätä hyödykkeiden siir-

telemistä kutsumme taloustieteessä kuljetukseksi. Ainoastaan hyödykkeiden siirtäminen on kuljetusta, taloustiede ei lue ihmisten matkustelun auttamista kuljetukseksi; se on näet palvelusta.

Tutkimusta varten erotamme kuljeuksessa kuljetuslaitoksen, matkan, kuljetettavan ja työn. Kuljetuslaitos on yhteinen nimitys kuljetusta varten oleville rakennuksille, neuvoille, koneille, kaluille, voimille ja paikalle, jonka nämä yhteisesti ottavat. Kuljetuslaitoksia ovat rautatiet asemineen ja raitiotiet talleineen, mikäli niitä käytetään hyödykkeiden kuljetukseen, tavaralähetystoimistot, karryyliiterit, venehuoneet, satamat laivoineen.

Eväskontti, työntökärryt, kuormarattaat, tavara-vaunut, lotjat, kamelit ovat kuljetusneuvoja. Kuljetus voimina käytetään eläimiä: hevosia, aasia, härkiä, koiria; tuulta, höyryä ja sähköä. Matka on se enemmän tai vähemmän väärä (kovin harvoin suora) viiva, jota kuljetettava siirrettäessä seuraa. Tätä viivaa nimitetään tieksi. Tien suhteen on kuljetukseen vaikuttavana merkittävä tien pituus ja hankaluus. Siihen nähden onko tämä tie vesipinnassa, maapinnassa tai ilmassa on kolmea eri lajeja teitä: vesitie, maatie ja ilmatie. Tätä viivatietä seuraten on laitettu pintaa kuljetukselle sopivammaksi. Semmoisia tekoteitä ovat kylätiet, valtatie, kadut, rautatiet, kanavat. Matkassa on vielä huomattava lähtökohta ja määränpää. Lähtökohtana on hyödykkeillä alkuperäisin tuotantopaikka ja lopullisena määränpäänä jakamispaikka.

Kuljetettava on hyödyke; sen paino, koko, laatu ovat kuljetuksessa merkitseviä.

Kuljetustyössä on huomattava tekijä, aika ja työnjako. Tekijää kutsumme kuljettajaksi. Kuljettajia ovat kuormaajurit, tavarajunan työmiehet, lotjamiehet j. n. e. Pikaajuri ei ole kuljettaja sen vuoksi,

että sen työ kohtaa suoraan ihmistä eikä mitään hyödykettä; hän on palvelija. Kuljettajan taloudellisia ominaisuuksia ovat työkyky, ammattitaito ja työhalu. Työajassa merkittävä tutkimuksessa työtunti. Veturin lämmittäjä, veturin kuljettaja, asemamies, vaihdemies, pakkaaja, lastaaja, kantaja ovat kuljetuksessa tehdystä työnjaosta johtuneita nimiä.

Tuotanto.

Alkuperäänsä nähden ovat hyödykkeet joko luonnon tekemiä, jolloin niitä kutsutaan luonnontuotteiksi, tai ovat ne ihmisten valmistamia ja silloin sanotaan niitä teollisuuden tuotteiksi.

Luonnontuotteita saadakse joko tarvitsee vain keräillä niitä, esim. metsämarjoja ja sieniä, tai on niitä irroitettava, kuten marmorina ja vuorirautamalmia, tai tarvitsee niitä pyydystää, kuten kaloja, lintuja ja jäniksiä, tai on niitä kasvatettava, kuten esim. potattia ja lehmiiä. Teollisuuden tuotteita, kuten tuoleja, kenkiä, kärryjä j. n. e., saadakse on ihmisen niitä valmistettava. Kaikkia näitä töitä: keräämistä, pyydystämistä, irrottamista, kasvattamista ja valmistamista kutsuu taloustiede tuotannoksi.

Tuotanto on hyödykkeiden hankkimista.

Kasvattaessa autamme me omalla työllämme luonnon hyödykkeen valmistamisessa. Esim. potatteja kasvatettaessa me olemme luonnon apuna muokkaamalla ja lannoittamalla peltoa, istuttamalla mukuloita ja sitte rikkaruohoja poistaen ja mullaten edistämällä niiden valmistusta. Lehmiiä kasvatettaessa teemme samoin apua luonnolle, esim. kun paimentaen, ruokkien, hoihtaen j. n. e. huolehdimme emolehmän itsesäilyttämisestä.

Valmistamisessa täytyy luonnon aina auttaa ihmistä, antamalla aineksia, voimia tai muuta apuaan.

Valmistavaa tuotantoa sanotaan teollisuudeksi, kasvattavaa tuotantoa kutsutaan karjanhoidoksi ja maanviljelykseksi, pyydystävää tuotantoa on kalastus, linnustus ja metsästys, vuorityö on irroittavaa tuotantoa, ja poimiminen keräävää. Tuotannon päälajeja on viisi: Keräävä, pyydystävä, kasvattava, irroittava ja valmistava tuotanto.

Yksityiset tuotantolajit saavat yleensä nimensä hyödykkeen ja tuotannon lajin nimestä, esim. kenkäteollisuus, kananhoito, potatinviljelys, silakanpyynti, teiren linnustus, karhunajo, jänismetsästys, marmorilouhinta, puolukkainpoiminta.

Tuotannolliseen työjakoon nähden voidaan tuotantoa erottaa yksilölliseen ja yhteistuotantoon. Yksilöllisessä tuotannossa tuottaja yksinään valmistaa tai puuhaa hyödykkeen valmiiksi asti. Yhteistuotannossa on hyödykkeen hankkimiseksi pantu työ jaettu kahdelle tai useammalle henkilölle, tuottajalle, jotka vasta yhteisesti työnsä suorittaen saavat hyvyyden valmiiksi. Jälkimäisessä tapauksessa oli siis työnjakoa, edellisessä ei.

Joukkotuotanto on useamman tuottajan samassa tuotantolaitoksessa yksilöllisessä tuotannossa työskenteleminen.

Kotiteollisuudeksi nimitämme teollisuutta, jossa koti on tuotantolaitoksena samalla. Käsityöteollisuudeksi kutsumme valmistavaa tuotantoa, kun teollisuuslaitoksessa ei käytetä koneita. Pikkutuoannoksi sanomme taas semmoista tuotantoa, missä tuotantolaitokset antavat pienissä määrin hyödykkeitä. Suurtuotanto on tämän vastakohta. Tehdasteollisuus on suur-
tuotantoa, jossa tuotantolaitoksen paikka on avara, rakennukset suuria ja tarkoituksenmukaisia, samoin

koneet, työkalut erinomaisia, luonnonvoimia, kuten höyryä ja sähköä, käyttövoimana, tuottajia suuret määrät ja tuotannollinen työnjako asianmukaisesti sovitettu.

Tutkimista varten on tuotannossa erotettava tuotantolaitos, ainekset ja työ.

Se paikka, jossa jotakin hyödykettä tuotetaan, ne rakennukset, ne koneet, ne työkalut ja se käyttövoima, joita tässä tuotannossa käytetään, kutsutaan taloustieteessä yhteisellä nimellä tuotantolaitokseksi. Tuotantolaitoksia ovat esim. tehtaat, työpajat, navetat, pellot, metsä, kalavesi, kuparikaivos, marjamaa.

Aineksiksi eli raakaaineiksi nimitetään teollisuustuotannossa aineita, joista hyödykkeitä valmistetaan. Aineksia ovat esim. nahka kenkäteollisuudessa, puu puuseppäteollisuudelle j. n. e. Ainekset ovat joko luonnontuotteita esim. puu, tai ovat ne itse jonkun toisen teollisuuden tuotteita, esim. nahka nahkateollisuuden.

Työllä tarkoitetaan tuotannossa kaikkien niiden muutosten aiheuttamista, joiden kautta hyödykkeitä saadaan käytettäväksemme. Työssä erotamme tekijän, ajan ja työnjaon.

Sitä tekijää, joka työskentelee tuotantolaitoksessa hyödykkeiden hankkimiseksi, sanomme tuottajaksi. Tuottajia ovat nahkuri, puuseppä, räätäri, kirjaltaja, kokki, kadunlakasija, karjakko, paimen, metsästäjä, onkija, kaivosmies, marjanpoimija j. n. e. Jos tuottaja on ruumiillisesti siinä kunnossa, että hän voi hyvin työskennellä tuotantolaitoksessa, sanomme että hän on työkykyinen. Kun tuottajalla on tietoja tuotantohaarassaan ja taitoa ja tottumusta työssään, sanomme hänellä olevan ammattitaitoa. Tuottajassa löytyvää suurempaa tai vähempää mieluisuutta tahi vastenmielisyyttä työskentelemään taloudellisella alallaan kut-

summe työhaluksi eli ahkeruudeksi. Vaivannäöllä tarkoitetaan työhön liittyvää ponnistuksesta aiheutuvaa vastenmielistä tunnetta.

Työaika on se osa ajasta, jonka taloudellinen toimitus, tuotanto, kestää. Sitä mitataan työtunneilla ja työpäivillä. Normaalityöpäivä on työpäivä, joka työtuntiansa luvussa asetetaan malliksi.

Työjako. Uudenaikaisessa kenkätehtaassa on samalle kenkäparille eri mies, joka leikkaa, eri tekijä, joka nootlaa, eri, lestää, eri pohjaa, eri, tekee korot, eri j. n. e. Sitä työjärjestystä, että saman hyödykkeen tuottamisessa tällä tavalla eri henkilöt toimittavat tuotannon eri osia, sanotaan tekijälliseksi työnjaoksi. Taloudelliseksi työnjaoksi kutsumme sitä järjestystä, että on eri henkilö, joka hyödykkeen tuottaa, eri, joka kuljettaa, eri, joka säilyttää, eri, joka jakaa, eri, joka kuluttaa.

Tyydytys (nautinto, palvelus ja kulutus), jakaminen, säilytys, kuljetus ja tuotanto ovat taloudellisia perustoimituksia.

Toinen osa.

Talousfilosofiaa.

Olemme edellisessä luvussa esittäneet hahmopiirteet taloudellisesta elämästä ja nähneet kuinka se rakennukseltaan on hyvin paljon koneiston kaltainen, s. o. muodostunut osasista, jotka määrättyllä tavalla vaikuttavat toinen toisiinsa. Olemme edellisessä purkaneeet tämän taloudellisen koneiston niveliinsä ja katselleet kutakin rengasta, palasta erikseen, kuvailleet, nimitelleet ja jaoitelleet ne, ja siten ikäänkuin numeroinneet ne, tarvittavat palaset helpommin löytääksemme kokoonpannessa tai vikaa etsiessä tai korjaillessa koneistoa. Lähtekäämme nyt tarkkaamaan tätä taloudellista rattaistoa käynnissään etsiäksemme esille ne säännöt ja lait, jotka taloudellista elämäämme hallitsevat ja tunkeutuaksemme niiden syiden perille, joihin taloudellisen elämän eri alat ja kokonainen kansan talouskin perustuvat, joista ne riippuvat. Vasta nämä tiedot oppaanamme, voimme tarttua talouden rattaaseen, saadaksemme se käymään kaikkia tyydyttävällä tavalla.

Talous on yhteisnimi tarpeidemme tyydytykselle ynnä kaikille niille kappaleille ja toiminnoille, joihin tätä varten turvaannutaan.

Taloudellinen elämä alkaa tarpeen heräämisellä. Tämä herääminen voi johtua joko siitä, että me olemme niin rakennettuja, s. o. että meissä itsestään

nousee vaatimuksia siihen tai tähän, tai on se yhdistetynä mielikuviin, joko ajatuksen tai havainnon kautta saatuihin. Tämän jälkimäisen tavan, herättää mielikuvien avulla tarpeita, oivaltavat esim. kauppiaat, jotka sitä varten asettelevat hyödykkeitä ihmisten nähtäväksi niin kutittavasti kuin mahdollista. Taloudellinen järjestyksemme on nyt näet semmoinen, että toisilla yksilöillä on etua tämmöisestä keinotekoisesta tarpeiden herättämisestä ihmisissä. Tässä on lisäksi selitys, kuinka voi myöskin olla kuviteltuja tarpeita. Näillä kuvitelluilla tarpeilla saattaa silti olla yhtä tuntuva liikkeelle paneva voima kuin tosi tarpeilla konsanaan. Taloudellisen elämän aiheuttajana ovat siis ihmistarpeet. Niissä siis talouden syy.

Ensimmäinen s. o. lähin, välitön toiminta, johon tarve vie, on tyydytys. Tyydytys on siinä että me vastaanotamme, käytämme hyväksemme jotakin työapua s. o. palvelusta, tai jotakin kappaletta, hyödykettä. Tyydytys on siis se, joka tekee palvelukset ja hyödykkeet tarpeellisiksi, jonkin arvoisiksi. Ilman tyydyttäjiä eivät ne olisi mitään. Tyydytyksestä aiheutuu siis se talouden osa, jonka muodostavat palvelukselliset ja hyödykkeelliset toiminnat. Täten tyydytys on se edellytys, pohja ja perustus, jolla muu taloudellinen elämä lepää. Tyydyttäjiä varten pyörii sen vuoksi koko taloudellinen koneisto, on niistä kokonaan riippuvainen.

Palveluksesta olemme puhuneet pääseikat edellisessä osassa; seuratkaamme nyt hyödykkeiden käyttämistä. Niillä tarpeemme tyydyttämistä kutsuimme me kulutukseksi. Tämä sana johtuu siitä, että hyödykkeet käytettäessä kuluvat, vähitellen vähenevät. Tästä syystä täytyy uusia hyödykkeitä tuon tuostaankin saada lisää ja lisää ilmaantuu syntymisen kautta hyödykkeitä vaativia kuluttajoitakin. Nämä molemmat seikat panevat meidät menemään paikkoihin, joissa hyödykkeitä on

saatavana. Kehittyneessä taloudessa on tämmöisiksi paikoiksi ilmaantunut ja muodostunut jakamislaitoksia. Kulutus lähettää meidät siis jakamislaitoksiin. Tarpeidemme tyydyttäminen, kulutus, tulee täten riippumaan jakamisesta, mutta aivan samoin riippuu jakamisenkin kulutuksesta. Ilman kuluttajia olisivat jakamislaitokset vain museoita, kuluttajat vasta tekevät ne jakamislaitoksiksi. Ja vieläkin enemmän: kun on kulutusta niin on jakamislaitoksiakin, vaan ei päinvastoin s. o. että ilmaantuisi kuluttajoitakin, kun syntyy jakamislaitoksia. Kulutus on siis syy ja jakaminen on seuraus, eikä päinvastoin. Jakaminen palvelee kulutusta, kuluttajat joutuvat täten jakajain isänniksi, jakajat kuluttajoina täydellisesti riippuviksi.

Kun jakamista on jonkun aikaa toimitettu, loppuvat tietysti hyödykkeet jakamislaitoksessa. Mieli jakamisen jatkua, on hyödykkeitä sinne lisättävä. Taloudellisen työnjaon ollessa täydellisen, tapahtuu hyödykkeiden menekin korvaus jakamislaitoksiin säilytyslaitoksista. Säilytystä toimitetaan jakamista varten.

Säilytyslaitoksessa hyödykevaraston loputtua täytyy sinne niitä kuljettaa. Tätä taloudellista perustoitusta varten onkin muodostunut koko kehittyneitä laitoksia. Kuljetuksen tarkoituksena taloudessa on oikeastaan liikutella hyödykkeitä tuotantopaikalta kulutuspaikalle. Pysäkkeinä tällä matkalla ovat, kuten olemme nähneet, säilytys- ja jakamislaitokset.

Kuljetus lähtee tuotantolaitoksista. Kuljetus ja tuotanto ovat siis toistensa kanssa välittömässä ja erottamattomassa yhteydessä, ilman toista ei toistakaan nykyaikaisessa taloudessa. Tuotannon kautta kappaleet muuttuvat vasta hyödykkeiksi, niille tulee käyttöarvoa.

Olemme näin ollen tutkimusmatkallamme saapuneet hyödykkeiden alkuperille asti. Hyödykkeiden

vaellus alkaa tuotannossa ja päättyy kulutukseen. Kuluminen ei suinkaan ole kuitenkaan hyödykkeellisen talouden tarkoitus, vaan on se hyödykkeiden käyttämiseen yhdistetty välttämätön paha. Tarkoituksenahan on tarpeidemme tyydytys. Tuotannon tarkoituksena on vain hankkia mieleimme mukaisia hyvyyksiä kylliksi.

Taloudellinen toiminta vaatii aikaa ja on siihen yhdistetty suurempi tai pienempi määrä vaivannäköä. Mutta ihmiselämä on pituuteensa nähden rajoitettu ja sen vuoksi säästin mukaan pidettävä. Vaivannäkö on taas vastenmielistä, joten ei sitä kukaan suotta itselleen halua. Kaikki taloudellinen toiminta asettaa siis ohjeekseen saada mahdollisimman suuri tulos mahdollisimman vähällä ajanhukalla ja vaivannäöllä. Tämä on n. k. taloudellinen periaate.

Taloudellisen elämän merkittävimpiä ominaisuuksia on sen yhteisyys. Tämä merkitsee sitä, että kukaan ihminen ei elä, ei voikaan elää niin itsekseen ja kokonaan riippumattomana muista, että voisi tarpeensa tyydyttää yksistään oman toimintansa kautta, vaan tapahtuu se aina yhdessä suuremman tai pienemmän joukon kanssa. Kehittyneemmässä taloudessa, kuten nykyaikaisessa, muodostuu kunkin henkilön taloudellinen toiminta vain yhdeksi pienen pieneksi osueeksi jättiläis-suuresta kansan, jopa kansain taloudesta. Tämä seikka se juuri on, joka uudenaikaisen talouden, enemmän kuin vanhan, tekee tuhatosaiseksi koneistoksi. Jokainen yksilö tulee siten riippumaan tästä kokonaisuudesta, ja kun tämä kokonaisuus on koottu yksilöosasta, niin riippuu se vuorostaan yksilöistä. Että koneisto narise-matta käy, vaatii se, että kukin osanen on kunnossa ja paikallaan. Yksilöt voivat tulla käynnin jarruiksi.

Tekijälliseksi ja taloudelliseksi työnjaoksi nimitimme tässä puhuttua osuejärjestystä taloudessa. Kuluttajat, palvelijat, jakajat, säilyttäjät ja tuottajat ovat

taloudellisesta työnjaosta johtuvia taloudellisia tekijäjoukkoja. Kun kullakin näistä on oma taloudellinen perustoimituksensa suoritettavana, niin nähdään mikä merkitys ja sen mukana valta vaikuttaa taloudelliseen elämään näillä kullakin ryhmällä on meidänaikaisessa taloudessa. Tähän asiain järjestykseen perustuvat lakot, joita ensiksi käyttivät vain tuottajat, sittemmin vaikka paljon vähemmässä määrässä kuljettajat, palvelijat, jakajat, säilyttäjät jopa jonkun verran kuluttajatkin. Kun kulutuksella on perustava, hallitseva sija taloudessa, kuten edellä osoitettiin, täytyy kuluttajain merkitys ja valta taloudessa olla enimmin määräävä.

Että kuluttajoilla todellakin tämä suuremmin vaikutusvalta on, todistaa kokemuskin. Onhan näet yleinen tosiasia, että minkä taloudellisen laitoksen ympärille, olkoon sitte kauppapuoti tai tehdas, keräytyy käyttäjiä, s. o. kuluttajia, niin se laitos menestyy aina sitä paremmin, kuta suurempi joukko näitä käyttäjiä on. Kun kuluttajoina ovat kaikki ihmiset syntymästä aina hautaan asti ja kulutuksella taloudessa on perustava merkitys, niin kuluttajat pystyvät hallitsemaan taloutta. Jos tyydyttäjä sanan asemasta käytämme kuluttaja sanaa, kuten jokapäiväinen puhe tekee, niin näemme, että koko talousmaailma onkin kuluttajoina varten.

Pääomain omistajat, pihatat, kykenevät tänä kapitalismin aikana luomaan jättiläismäisiä taloudellisia laitoksia, mutta niitä elättämään eivät ne pysty. Kulutus elättää tuotantoa, kuljetusta, jakamista j. n. e. Rattaisto käy, jos ja niinkauan kuin kuluttajat sitä käyttävät. Ei hyödykkeitä niin vain huvin vuoksi tehdä, vaan käyttämistä varten. Käyttäjöillä s. o. kuluttajoilla on näet se taikavoima, raha, jolla korvataan käyttökustannukset ja saadaan yliarvo tai voitto. Että täten vähäpätöisistä tulee suuria tekijöitä tässä talous-

järjestelmässä, pitäisi olla selvää kuin päivää. Ja että vähäpätöisten kuluttajain kautta ja avulla, sekä kustannuksella, taloudellisesti mahtavat ovat mahtavuutensa kohonneet, on yhtä selvää.

Kulutus luokkataistelussa.

Luokkataistelulla tarkoitetaan yleensä omistamattoman luokan ponnistuksia yhteiskunnallisen, varsinkin taloudellisen tilansa parantamiseksi. Me rajoitumme katselemaan vaan sosialista luokkataistelua, jossa tarkoitus on lähemmin määrätty: sosialistinen yhteiskunta. Nyt me väitämme, että kulutus tarjoaa meille erinomaisen oivalliset aseet ja soveltuu vallan mainiosti luokkataistelumuodoksi. Teemme tämän väitteemme seuraavilla perusteilla:

1). Kuluttajalla on peräti suuremmoinen vaikutusvalta taloudellisessa elämässä, kuten edellä osoitettu;

2). Kaikki miehemme ja naisemme ovat taistelukelpoisia;

3). Köyhälistöön kuuluvat ovat kuluttajoina josta-kuinkin yhtä suurella vaikutusvallalla varustettuja elämän välttämättömiin tarpeisiin nähden, kuin rikkaatkin;

4). Kuluttajain järjestäytyminen valtaansa käyttämään ei käytännössä ole osoittautunut sen vaikeammaksi kuin muukaan järjestäytyminen;

5). Taistelu tässä muodossa on rauhallista ja sekasortoa synnyttämätöntä;

6). Vaikutus vastustajoihimme porvareihin on taloudellisesti murhaava;

7). Tätä taistelua ei voi tukehduuttaa virkavalta, eikä itä;

8). Tässä ei tarvita enemmistöä, kun jo on tuntuvia tuloksia;

9). Tämän taistelun käymiseen ei tarvita rah summia;

10). Se on samalla koko kansan talouden järjestymistä, sopusoinnussa taloudellisen kehityksen lain kanssa ja siis valmistusta sosialistiseen talousjärjestelmään.

Erehdyksen välttämiseksi huomautamme jo kohta, että tämä luokkataistelumuoto ei tarvitse eikä pidä syrjäyttää valtiollista, ammatillista, sivistyksellistä y. m. luokkataistelua. Niiden lisänä ja rinnalla olkoon kulutustaistelu.

Järjestyminen.

Ensimmäinen tehtävä tätä taistelua alkaessa on koota armeija, järjestyä. Tehdään tovereille selvää, mikä mainio vaikutusvalta heillä kuluttajoina on ja kehotetaan sitä käyttämään porvarillisia vastustajoitamme vastaan. Osoitetaan kuinka tämä valta yhteensiittymisen kautta kasvaa jättiläismäiseksi ja kuinka sitä sitte on käytettävä talousopillisten ohjeiden mukaisesti. Niin pian kuin kymmenkunta asian tajuua, perustetaan rengas; eri paikkakuntain renkaat yhdistyvät suuremmaksi järjestöksi ja lopuksi koko maa yhdeksi suureksi armeijaksi. Järjestyessä on pidettävä mielessä että jäsenmaksu on mahdollisimman alhainen kuukausittain.

Luokkarajat

selville, on seuraava tehtävä. Se on tarpeen taloudellisiin liikkeisiin nähden. Siis rajan ajoin. Valittu komitea, pari kolme miestä, käyvät kaikkien paikka-

kunnan eri liikkeiden, suutarien, räätärien, kauppiaiden, leipurien, seppien, j. n. e. luona kysymässä haluivatko yhtyä yhteistyöhön järjestyneen työväestön kanssa maassa ja siinä tapauksessa saada heidän kannatuksensa: ei tarvittaisi muuta kuin rupeisivat kulutusrenkaaseen jäseniksi ja yleistä liikekohteliaisuutta noudattaen ostaisivat tavaransa ja teettäisivät työnsä ainoastaan renkaaseen kuuluvissa liikkeissä, sekä tuntomerkeiksi pitäisivät ammattikilpensä ohella sosialidemokraattien merkkikilpeä (punainen taulu, jossa on sanat esim. Sos. dem. k. r. liike, lyhennys sanoista Sosiaalidemokraattien kulutus renkaan liike). Tässä rajan ajossa ei pidä pienintäkään liikettä pitää liian vähäpätöisenä joukkoon otettavaksi. Paras on alkaa pikku-liikkeistä ja edetä suurliikkeisiin. Kun näin luokkarajat ovat selvillä, alkaa pommitus: viedään kaikki kannatus pois porvarillisilta vastustajiltamme meitä suosiviin ja yhteistyöhön antautuneihin liikkeisiin.

Seuraus

tästä taistelusta on, että porvarilliset liikkeet heikkenevät siinä määrässä kuin armeijamme on suuri ja pommitus kovempi, ja renkaan liikkeet samassa suhteessa vaurastuvat. Mitä siitä sitte on hyötyä, jos toisten rikkaiden sijasta paisutamme toisia? tokaissee joku. Ei paljoa, jos niin annettaisiin jatkua. Mutta meidän on riennettävä kohta kun asiat vaativat selittämään liikkeenpitäjällemme, että tarkoituksenamme on ollut vakaannuttaa hänen toimeentuloaan, vaan ei halaista häntä liialla lihavuudella, ja että hänen on käytettävä osa meidän hänelle kantamistamme rahoista niihin ja niihin tarkoituksiin. Kuluttajain on kuitenkin

kin viisasta pyrkiä parantelemaan ensin liikkeen työntekijäin asemaa, saada liikkeitä yhteistoimintaan ja yhtymäänkin j. n. e.

Vastaväitteenä

esitettäneen vielä sekin, että jos kaikki liikkeet yhtyvät, niin ketä vastaan sitte taistellaan? Ei siitä pelkoa, ja parempihan olisi jos mielisuosiolla liikemiehet antautuisivat noudattamaan kohtuullisia ja oikeutettuja vaatimuksiamme. Mutta jos ei kukaan suostu suurliikkeistä rupeamaan palvelijaksemme? Niin otamme yhden väkisten, sillä eihän millään voimilla voida estää meitä ostamasta mistä tahdomme. Tietysti ne silloin eivät perusta meidän vaatimuksistamme, mutta me voimme 1 :ksi yhden tällöisen liikkeen ympärillä järjestyä; 2 :ksi me heikennämme toisten sillä alalla toimivain porvarein liikettä; 3 :ksi me heitämme epäilyksen varjon tähän liikkeenpitäjään, ett'ei mies käy täydestä arvosta leirissään; 4 :ksi saattaa hän vähitellen taipua tuumiimme. Lopuksi uhkaamme miestä oman osuusliikkeen perustamisella ja sen teemmekin. Kohta alussa ei omalla liikkeellä olisi ollut edellytyksiä, kun kannattaja joukko ei ollut vielä valmis.

Osuustoimintaan

nähdessä on kuluttajain järjestymisellä seuraavia etuja: 1 :ksi. Määräysvalta liikkeeseen on kaikilla kuluttajilla, eikä vain osakkailla, kuten osuustoiminnassa; 2 :ksi. Ei tarvita käyttää köyhälistön rahoja uusien liikkeiden perustamiseen, entisiäkin kun on aivan liiaksi; 3 :ksi. Ei syrjäytetä tottuneita toiminta-

aloiltaan; 4 :ksi. Ei varat aseta hankaluuksia kaikillakin liikealoilla määräysvallan saamiseen; 5 :ksi. Voimme hyväksemme käyttää melkoisen määrän järjestymättömäin porvarien ja joukkojen kannatusta; 6 :ksi. Osuustoiminnan luonne estää sitä käyttämästä luokkataisteluna. Olevia osuusliikkeitä vastaan ei kuluttajain järjestyminen kuitenkaan taistele, jos eivät ne ole porvarillisia. Mutta miksikä perustettaisiin uusia liikkeitä, kun määräysvallan saamme muutenkin ja yleisemmin käsiimme.

Kuluttajat teillä on valta!
